

ALLIANSSIN LAUSUNTO MIELENTERVEYSSTRATEGIAN 2020- 2030 LUONNOKSESTA (STM/2776/2018)

1) Mielenterveyslinjaukset

Linjaus 1: Mielenterveys pääomana

Toimeenpiteet ovat pääsääntöisesti hyviä. Erityisesti 2. kirjaus (lisätään mielenterveystaitoja kouluissa ja oppilaitoksissa) ja 7. kirjaus (järjestöjen rooli) ovat erityisen tärkeitä strategian tavoitteiden saavuttamiseksi.

Linjaus 2: Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa

Kiitämme sitä, että lasten ja nuorten mielenterveyskysymykset on huomioitu omana linjauksenaan. Noin 20-25 % nuorista kärsii mielenterveyden häiriöistä ja valtaosa mielenterveysongelmista puhkeaa ennen 24 vuoden ikää. Lisäksi mielenterveyden ongelmat ovat yksi merkittävimmistä syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten terveysongelmista ja työkyvyn esteistä. Siksi onkin erittäin perusteltua, että mielenterveysstrategiassa priorisoidaan nuoriin kohdistuvaa työtä.

Nyt ehdotetut toimenpiteet ovat kuitenkin hajanaisia ja niiden ohjausvaikutus uhkaa jäädä vähäiseksi. Siksi Allianssi ehdottaakin, että *lasten ja nuorten mielenterveys rakentuminen arjessa* -linjauksen toimenpiteitä terävöitetään. Tämä tarkoittaa esimerkiksi seuraavaa:

- 1) Syrjäytymisen vähentäminen ja ennaltaehkäisy nostetaan omaksi toimenpiteekseen
- 2) Kuntien, seurakuntien ja järjestöjen nuorisotyö huomioidaan merkittävänä nuorten mielenterveyttä edistävänä ja tukevana toimintana.
- 3) Nuorten mielenterveyttä käsitellään osana nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja sen edistämistä. Nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyvät asiat kootaan eri hallinnonaloilta yhteen ministeriöön ja yhden ministerin vastuulle.
- 4) Käynnistetään ohjelma nuorten mielenterveyden edistämiseksi

Siksi ehdotamme kolmea kirjausta lisättäväksi ehdotuksiin linjauksen tavoitteiden saavuttamiseksi:

Kirjaus 1:

Ehkäistään nuorten syrjäytymistä. Työn, koulutuksen ja harjoittelun ulkopuolella oleville nuorille taataan riittävät mielenterveyspalvelut ja tarvittava psykososiaalinen tuki osana nuorisotakuun toteuttamista. Nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyvät asiat kootaan eri hallinnonaloilta yhteen ministeriöön ja yhden ministerin vastuulle. Syrjäytyneiden nuorten määrän vähentämiseksi asetetaan selkeät tavoitteet ja mittarit, joiden perusteella työtä ohjataan.

Kirjaus 2:

Varmistetaan kuntien, seurakuntien ja kansalaisjärjestöjen tuottaman nuorisotyön saavutettavuus ja edellytykset.

Kirjaus 3:

Käynnistetään nuorten mielenterveyden edistämisen ohjelma, jossa keskitytään nuorten työ- ja opiskelukyvyyn tukemiseen sekä syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten mielenterveyden tukemiseen.

Mielenterveysstrategian tavoitteiden kannalta erityisen tärkeinä näemme 5. kirjauksen (harrastaminen) ja 7. kirjauksen (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto). Lisäksi pidämme hyvänä sitä, että opiskelijoiden kokemana opiskeluihin liittyvä stressi on huomioitu kirjauksessa 8.

Kirjauksen 8 kohdassa " [--]haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevia lapsia ja nuoria, kuten kehitysvammaisia, maahanmuuttajia tai lastensuojelun palvelujen piirissä olevia" on syytä mainita myös syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret.

Linjaus 3: Mielenterveysoikeudet

Sosiaaliturvaan liittyvässä kirjauksessa 7 tulisi mainita erikseen nuorten sosiaaliturvan tarkastelu, sillä nuoret ovat merkittävä sosiaaliturvan käyttäjäryhmä ja nuorten sosiaaliturvan rakenteella on siksi merkittäviä vaikutuksia köyhyyteen ja eriarvoisuuteen sekä mielenterveyteen.

Nuorten osuus sosiaaliturvan saajista on suuri: nuorille maksetaan noin viidennes kaikista sosiaaliturvaetuuksista. Kelan mukaan lähes 40 prosenttia 17-30-vuotiaista saa kuukausittain jotakin Kelan etuutta. Lisäksi toimeentulotuen pitkäaikainen käyttö on nuorilla muita ikäryhmiä selkeästi yleisempää. Nuoret ovat pienituloisin väestöryhmä ja nuorten pienituloisuus on myös suhteellisesti lisääntynyt koko 2000-luvun.

Nuorten huomioiminen erikseen tässä kirjauksessa tukee osaltaan myös *Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa* -linjauksen tavoitteita.

Linjaus 4: Ihmisen tarpeiden mukaiset, laaja-alaiset palvelut

Osana linjauksia olisi syytä huomioida nuorten palveluiden kokonaisuus, esimerkiksi kirjauksella "Nuorten palvelukokonaisuus ja hoitopolut ovat selkeitä, nuorten tarvitsemia tukipalveluita tarjotaan yhden luukun periaatteella."

Kirjauksessa 7 olisi syytä mainita erikseen nuoret, jotka ovat merkittävässä syrjäytymisriskissä esimerkiksi lisäämällä aivan kirjauksen loppuun teksti " [--] kuten NEET-nuorille".

Linjaus 5: Hyvä mielenterveysjohtaminen

Näemme olennaisena osana hyvää mielenterveysjohtamista sen, että nuorten hyvinvointiin ja kasvuun liittyvät asiat kootaan selkeän johdon alle. Siksi ehdotammekin linjauksen

toteuttamiseksi uutta kirjausta:

“Nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyvät asiat, nuorten mielenterveyteen liittyvät teemat mukaanlukien, kootaan eri hallinnonaloilta yhteen ministeriöön ja yhden ministerin vastuulle.”

2) Itsemurhien ehkäisyohjelma

Pidämme ohjelman luonnosta hyvänä eikä Allianssilla ei ole erityistä lausuttavaa ohjelmasta.

3) Mielenterveyslinjausten indikaattorit

- Ehdotukset mahdollisiksi seurantaindikaattoreiksi

- nuorille mielenterveyssyistä myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden määrä
- erikoissairaanhoidon psykiatrisen hoidon käyttö
- Kelan kuntoutuspsykoterapian käyttö
- koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstömäärä
- kouluterveyskyselyn ja korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mielenterveyteen liittyvät tulokset

4) Mahdolliset muut huomiot ja kommentit

On erittäin hyvä, että lasten ja nuorten kysymykset on nostettu yhdeksi strategian pääpainopisteistä. Jotta tämä linjaus toteutuisi mahdollisimman hyvin, olisi nuoret ja nuorten elämänvaiheisiin liittyvät erityiskysymykset huomioitava läpileikkaavasti myös muissa strategian linjauksissa, kuten mielenterveysjohtamista ja palveluverkkoa koskevissa kirjauksissa. Lapsia ja nuoria koskevassa linjauksessa on kohdistettava enemmän huomiota syrjäytymiseen ja sen ehkäisyyn, sillä mielenterveysongelmat ovat merkittävimpiä nuorten syrjäytymiseen yhteydessä olevia tekijöitä.

Strategian suhdetta muihin valtioneuvoston strategisiin linjauksiin ja ohjelmiin olisi syytä kirkastaa. Erityisesti tämä koskee valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa (VANUPO) sekä nuorisotakuuta, jotka molemmat osaltaan toteuttavat myös mielenterveysstrategiassa linjattuja tavoitteita. Lieneekin järkevää, että VANUPO ja nuorisotakuu huomioitaisiin mielenterveysstrategiassa, esimerkiksi osana mielenterveysjohtamista koskevaa linjausta.